

ÓSEMKOWE WIEŚCI

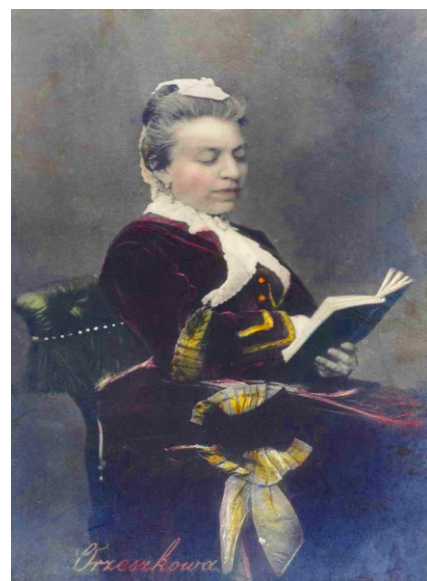
NUMER: 1 2023/2024

Eliza Orzeszkowa

ŻYCIORYS POETKI

Eliza Orzeszkowa urodzona 6 czerwca 1841 roku w Milkowszczyźnie, na Białorusi. Urodziła się jako Elżbieta Pawłowska, młodsza córka adwokata Benedykta Pawłowskiego i jego drugiej żony – Franciszki z Kamieńskich. Jej ojciec, o zainteresowaniach intelektualnych i wysokiej kulturze, zgromadził w domu bibliotekę liczącą kilka tysięcy tomów. Zmarł jednak, gdy Elżbieta miała 3 lata. Odtąd wychowywały ją same kobiety. Matka zwała ją Lisą, stąd wziął się pseudonim Eliza. Dziewczynka szybko zaczęła przejawiać talent literacki, dużo czytała i pisała opowiadania. W 1852 roku jedenastoletnia Eliza w towarzystwie babki pojechała uczyć się do Warszawy. W latach 1852–1857 kształciła się na pensji sakramentek. W 1855 r. poznała pensjonarkę Marię Wasiłowską, późniejszą Marię Konopnicką. Wspólne zainteresowania literackie scementowały ich przyjaźń na całe życie. Obydwie bardzo lubiły czytać i deklamować poezję, w szczególności zakazane utwory Adama Mickiewicza. Talent Elizy i Marii bardzo cenili sobie ich nauczyciel j. polskiego Ignacy Kowalewski. W maju 1857 roku Eliza wróciła do Milkowszczyzny. 21 stycznia 1858 roku, w wieku 17 lat, Eliza wyszła za mąż za Piotra Orzeszkę. Pierwsze lata małżeństwa Eliza potem określała czasem „beztroskiego karnawałowania”, a także swoim „uniwersytetem”, gdyż znużona błahością życia towarzyskiego często sięgała do książek z ojcowskiej biblioteki. Wraz z młodszym bratem męża założyła w Ludwinowie szkołkę wiejską. Piotr Orzeszko został jesienią 1863 aresztowany, a w marcu 1865 zesłany na Sybir do guberni permskiej jego majątek skonfiskowano. Eliza Orzeszkowa wbrew pierwotnym postanowieniom nie pojechała za nim, lecz na początku 1864 przeniosła się do Milkowszczyzny i wszczęła proces o stwierdzenie nieważności małżeństwa. Dzięki pośrednictwu kanoników murawiewowskich uzyskała je w 1869 roku. W roku 1894 Eliza Orzeszkowa wyszła za mąż za wieloletniego przyjaciela – Stanisława Nahorskiego. 1 grudnia 1896 roku zmarł jej mąż. Był to dla pisarki ogromny cios. W 1888 roku wydała najważniejszą powieść „Nad Niemnem”. Orzeszkowa zmarła 18 maja 1910 w Grodnie po ciężkiej chorobie serca. Ponieważ była niepraktykująca, ks. proboszcz Juliusz Ellert odmówił jej pogrzebu. Dopiero po interwencji biskupa pochowano ją w Grodnie 23 maja 1910 roku na cmentarzu farnym.

CIEKAWOSTKI O ELIZIE ORZESZKOWEJ

- w Polsce są dwa pomniki Elizy Orzeszkowej, oba w Warszawie,
- jest wiele ulic nazwanych jej imieniem, m. in. w Warszawie, Krakowie, Poznaniu, Wrocławiu i Gdańsku,
- napisała ok. 130 utworów, są to powieści, nowele, opowiadania, szkice, artykuły i listy,
- była dwukrotnie nominowana do Nagrody Nobla (choć nigdy jej nie otrzymała),
- była jedną z nielicznych Polek, które w II połowie XIX w. zdały prawo jazdy,
- jej pierwsza powieść "Martyna" została napisana w języku francuskim,
- w 1888 r. wydała swoje najbardziej znane dzieło "Nad Niemnem",
- jej ulubionym pisarzem był Honoré de Balzac,
- powieści Orzeszkowej zostały przetłumaczone na ponad 20 języków, największą popularnością cieszą się w Polsce, Szwecji i Rosji,
- jej pierwsze małżeństwo zostało zawarte, gdy miała niespełna 17 lat,
- pisarka nie posiadała dzieci.

CIEKAWOSTKI O "NAD NIEMNEM"

- to najdłuższe i najbardziej rozbudowane dzieło Orzeszkowej,
- powieść była inspirowana prawdziwymi wydarzeniami,
- na początku powieść miała nosić tytuł "Mezaliany", ale autorka zmieniła plany i rozszerzyła zakres tematyczny,
- niektórzy krytykowali tę powieść za zbyt realizm,
- powieść była kilkakrotnie ekranizowana,
- to jeden z pierwszych utworów literackich, który poruszył kwestię emancypacji kobiet i ich roli w społeczeństwie,

NAJBARDZIEJ ZNANE POWIEŚCI ORZESZKOWEJ

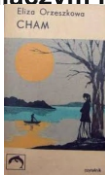
- „Meif Ezołowicz”
- „Widma”
- „Niziny”
- „Dziurdziowie”
- „Cham”
- „Nad Niemnem”

Zbiór opowiadań „Gloria victis” będący ostatnim dziełem Orzeszkowej przed jej śmiercią.

CYTATY Z KSIĄŻEK ELIZY ORZESZKOWEJ

„Podobno bratem bliźniaczym mądrości bywa u ludzi smutek”.

„Głęboko trzeba kopać, aby wodę znaleźć, a tym bardziej człowieka, żebyś nie wiedzieć wiele lat z nim przebywał, jeszcze wszystkich skrytości jego nie rozpoznasz...”.

„Zawsze jest pora i widzieć, i mówić prawdę”.

„Nie lubię ciemności, kocham się w bliskich, lubię śmiać się z komedii, a w domu jeść cukierki ...Wierz mi, tak lepiej...”.

„Dawne czasy mają zawsze uroki wielkie dla tych, którym nowe nie przyniosły nic prócz łez i boleści”.

„Co, kto miłuje, to we śnie czuje”.

„Gdybyś był głupcem, nie dbałbyś o nic i do końca hulałbyś sobie wesoło, a ponieważ, choć późno, do rozumu przeszedłeś, zrozumiałeś, coś zmarnował i stracił!”.

CO WARTO WIEDZIEĆ

Tytuł powieści „Nad Niemnem” uwzględnia symboliczną rolę rzeki Niemni w utworze. Przepływa ona przez terytoria państw takich jak: Rosja, Litwa i Białoruś, które tworzyły Rzeczypospolitą Obojga Narodów. Tytułowa rzeka ma zatem za zadanie podkreślić nieustanną jedność tych państw, mimo trudnej sytuacji politycznej.

„Nad Niemnem” – polski film fabularny zrealizowany w 1986, który miał swoją premierę w 1987. Film jest adaptacją powieści „Nad Niemnem” Elżyny Orzeszkowej. Na potrzeby emisji telewizyjnej film podzielono na dwie części: 78- i 92-minutową. Oprócz wersji kinowej, film też był wyświetlany w wersji telewizyjnej jako miniseria, po raz pierwszy w 1988 roku.

Za plenery posłużyły:

- Bug (zamiast Niemna),
- okolice Drohiczyzna,
- okolice Białegostoku,
- okolice Białej Podlaskiej,
- okolice Drobnic,
- okolice Gnojna,
- okolice Wasilewa Szlacheckiego.

Dwór rodziny Korczyńskich stanowił dwór w Turowej Woli. Film kręcono również w Koźlikach i Nowej Wsi.

„Nad Niemnem” powstało w latach 1885 - 1886, a do rąk czytelników trafiło w przededniu 25 rocznicy powstania styczniowego. Było więc nie tylko przypomnieniem i uczczeniem wielkiego narodowego wydarzenia, ale przyniosło również refleksje związane z popowstaniową rzeczywistością, podejmowało trudny temat zachowania narodowej tożsamości, mimo klęski i pogrzebania nadziei na szybką realizację niepodległościowych marzeń. Program pozytywistów - pokolenia, dla którego powstanie styczniowe stanowiło granicę „między dawnymi i nowymi laty”, był próbą szukania innych dróg, przynajmniej częściowego ograniczenia zależności. W takim kontekście powieść Orzeszkowej traktować trzeba jako wykładnię tych powinności, które społeczeństwo polskie, okaleczone przez historię, musi podjąć, by stan totalnego zniewolenia i apatii ustąpił miejsca wierze w rychłe spełnienie „snów o potęgę”. Praca, nauka, korzystanie z osiągnięć techniki, otrzymują tu nowy wymiar - stanowią nie tylko drogę, na którą warto wstąpić dla udoskonalenia własnych umiejętności i zdobywania jednostkowych doświadczeń, ale stają się również nakazem moralnym, umożliwiając bowiem rozwój społeczny, są fundamentem przyszłej, Dobrze było wolnej Polski. Myśl o przyszłości nie może przesłonić pamięci o korzeniach, rodowodzie, tradycjach, tym, co najdobitniej zaświadcza o narodowym trwaniu, mimo braku realnych granic państwa. Te prawdy znalazły wyraz artystyczny w powieści Orzeszkowej. Orzeszkowa starała się połączyć elementy dwu wielkich nurtów twórczości epickiej: eposu heroicznego (rycerskiej, bohaterskiej) i powieści. W literaturze europejskiej gatunki te znajdują się na dwu krańcach – początku i końcu – linii rozwojowej wielkich form narracyjnych. Podobieństwa między klasycznym eposem bohaterskim a powieścią dają się sprowadzić tylko do cech najogólniejszych: epickiego, tzn. narracyjnego i fabularnego charakteru obu gatunków oraz ich dużych rozmiarów, co w obu przypadkach wyraża się wielowątkowością i rozległą akcją. Nad Niemnem to powieść realistyczna z elementami powieści tendencyjnej. Opowiada o codziennym życiu dwóch rodzin – Bohatyrowiczów i Korczyńskich, wiernie oddając realia życia na nadniemeńskiej Litwie i z pietyzmem przedstawiając miejscową przyrodę. Tłem historycznym aktualnych wydarzeń jest powstanie styczniowe, w którym notabene autorka sama brała udział. Opisuje więc rzeczywistość społeczną i historyczną dwu pokoleń – tych, których powstanie dotyczyło bezpośrednio, oraz młodych, którzy mają zająć stanowisko wobec odziedziczonych wartości i ideałów. Nad Niemnem, podobnie jak utwory zaliczane do literatury tendencyjnej, wyraża intencje dydaktyczne autorki – chce ona wpływać na postawy ówczesnych Polaków, a nie tylko ich opisywać. Powieść ma uczyć nowoczesnego patriotyzmu. Temu służy zwłaszcza wprowadzenie postaci Witolda, który łączy w sobie szacunek do narodowowyzwoleńczej tradycji oraz nowe idee społeczne: kult pracy, pracę organiczną i pracę u podstaw. Podobną funkcję pełni postać Justyny – postanawia ona zerwać ze stereotypem szlachcianki, który zakładał, że praca jest poniżej godności przedstawicielki jej stanu.

ZESPÓŁ REDAKCYJNY ÓSEMKOWYCH WIEŚCI:

Dziennikarze:

- Helena Okoń
- Dominika Łopuszyńska
- Natalia Kowalik
- Natalia Szczerepa
- Julia Danicka
- Aneta Oleszczyńska

Opiekunowie:

- p. Agata Wojtasiuk
- p. Paweł Kudyba

Szkoła Podstawowa nr 8
im. Bolesława Zygmunta Wirskiego
w Chelmie